

115. SOHBET

Alak Suresi - 1

SÛRENİN MEALİ:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝۱ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝۲
 اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝۳ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝۴ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ
 مَا لَمْ يَعْلَمْ ۝۵ كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَإِتْغَىٰ ۝۶ إِنَّ رَأهٗ سَتَّغَىٰ ۝۷
 إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ ۝۸ أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ ۝۹ عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ ۝۱۰
 أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَىٰ الْهُدَىٰ ۝۱۱ أَوْ أَمَرَ بِالْقَوَىٰ ۝۱۲
 أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ۝۱۳ أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ ۝۱۴ كَلَّا لَئِنْ لَمْ
 يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ۝۱۵ نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ۝۱۶ فَلْيَدْعُ
 نَادِيَهُ ۝۱۷ سَدْعُ الرِّبَانِيَةِ ۝۱۸ كَلَّا لَا تَطِعُهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ۝۱۹

Rahmân ve Rahîm olan Allah' ın adıyla.

1-Yaratan Rabbinin adıyla oku. 2- O, insanı bir aşılınmış yumurtadan yarattı. 3-Oku, Rabbin en büyük kerem sahibidir. 4-O, kalemle (yazmayı) öğretti. 5-İnsana, bilmedikleri şeyi öğretti. 6- Gerçek şu ki, insan azar. 7-Kendini (cehalet içindeyken) yeterli gördüğü için. 8-Şüphesiz dönüş ancak Rabbinedir. 9-Yasaklayanı gördün mü? 10-Bir kul namaz kıldığında. 11-Gördün mü? Ya o doğru yol üzerinde ise.12-Veya takvayı emrediyorsa. 13-Gördün mü?(O yasaklayan) yalanlayıp yüz çeviriyorsa, 14-Yoksa o, (onları) Allah'ın görmekte olduğunu bilmez mi? 15-Hayır! Andolsun eğer vazgeçmezse onu alnından tutup sürükleriz. 16-Yalancı ve günahkârları alnından (tutup sürükleyeceğiz). 17-O zaman topluluğunu çağırın dursun. 18-Biz de zebanileri çağıracağız. 19-Sakin ona itaat etme. Secde et ve (Rabbine yaklaş).

SURENİN ÖZELLİKLERİ:

Alak sûresi Mekke döneminde nâzil olmuştur. 19 âyettir. 92 kelime, 280 harftir. Bu sûre, adını ikinci ayetteki "Alak" kelimesinden almıştır. Alak sûresine "İkra" sûresi de denir.

Sûrede; okumanın önemi vurgulanmakta, insanın neden yaratıldığına dikkat çekilmektedir.

Resûlullah (s.a.v.)'e ilk vahyin inişi, insanın mal yönünden taşkınlık yapması, Allah'ın emirlerine isyan etmesi, Ebû Cehil'in Peygamberimiz (s.a.v.)'i namazdan alıkoyması gibi konuları ele alır.¹

SÛRENİN NÜZÛLÜ:

Alak sûresi, mushaftaki sıralamada 96, iniş sırasına göre birinci sûredir. Kalem sûresinden önce nâzil olmuştur. İlk beş âyet; Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelen ilk vahiydir.

Bu sûre iki kısma ayrılır:

Birinci kısım, sûrenin ilk beş âyetidir. Cumhur-u Ulema, ilk beş ayetin Resûlullah (s.a.v.)'e gelen ilk vahiy olduğunda ittifak etmişlerdir.

İkinci kısım ise 6-19. âyetlerdir. Bu âyetler, Resûlullah (s.a.v.), Kâbe'nin yanında namaz kılmaya başladığı ve Ebû Cehil'in de onu namazdan alıkoymak için tehdit ettiği zaman nâzil olmuştur.

SURENİN TEFSİRİ :

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

1. ' Yaratan Rabbinin adıyla oku!'

Yani " Ey Muhammed! Sana vahyolunanı, bütün alemleri yaratan Allah' ın adıyla oku, ki O, herşeyi yoktan varetmiştir."

Vahiy meleği Cebrâil (a.s), asli şekilinde Hira Mağarası'nda bulunan Peygamberimiz (s.a.v.)'e bu âyetleri getirdi ve " Oku!" dedi. Resûlullah (s.a.v.) " Ben okuma bilmem!" şeklinde cevap verince melek ona: " Yaratan Rabbinin adıyla oku..." âyetlerini öğretti. Peygamberimiz (s.a.v.)'e iki rekât namaz kılması için abdest almasını söyledi. O da denileni yaptı. Bunu da dönünce Hz. Haticeye anlattı. Ona da öğretti.

¹ Taberi Tefsiri, İmam Taberî, C.6, sh. 2837

Resûlullah (s.a.v), Cebrâil (a.s)'ın getirdiği ilk vahy'den dolayı korkuya kapıldı, titremeye başladı. Hz. Hatice'ye koştı. Hemen Hatice'ye "Örtün beni " dedi. Biraz dinlendikten sonra sakinleşti.²

Bu âyet, Peygamberimiz (s.a.v)'e ve onun şahsında bütün Müslümanlara okumayı emretmiştir. İlk vahyin " Oku" emriyle başlaması ve bu emrin üçüncü ayette de tekrar edilmesi, okumanın ve bilmenin İslâm'da ve insan hayatında ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Yine âyette " Yaratan Rabbinin adıyla oku" buyurulması; okumaya veya herhangi bir işe, başka varlıkların adıyla değil, yaratan Rabbinin adıyla başlanması ve O'ndan yardım istenmesi emredilmiştir. Ayrıca âyette " yaratma" sıfatına vurgu yapılmıştır. Çünkü hem insanı, hem de insandaki okuma, düşünme, anlama yeteneğini ve herşeyi yaratan Allah'tır.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ

2- " O, insanı bir aşılammış yumurtadan yarattı."

"Alak" kelimesi, Arapçada birşeyin bir yere yapışması anlamındadır. Âlimler, kadınla erkek menisinin birbirleriyle döllandikten sonra, ana rahmine yapışmasından dolayı buna " Alak" demişlerdir.

Yapıştıktan sonra kana dönüştüğü için de " kan pıhtısı" diye tercüme etmişlerdir.³ Allah, insanı topraktaki maddelerin spermaya dönüşmesiyle yarattı. Hz. Âdem'i de topraktan yarattı. İnsanın oluşumu " Nutfe-Alaka-Mudğa"şeklindedir. Yani: Erlik suyu, ana rahmine yapışmış asılmış kan pıhtısı, bir çiğnem et olur ve sonra da insanın organları teşekkül eder.⁴

Bu âyet, insanın kâmil bir varlık haline gelmesi için önce Yaratanı, sonra da yaratılanı, yani kendisini ve kâinatı tanımalarının gerekli olduğunu gösterir. Yeryüzündeki yaratılan bütün insanlar aynı şekilde yaratılmıştır. Hepsini birbirine eşit ve bu anlamda birinin diğerine üstünlüğü yoktur. Her insan bir meniden yaratılmıştır. Küçük bir su parçasından, kaşıyla-gözüyle, bütün organlarıyla mükemmel varlık olan insanı Allah yaratmıştır. Varlıklar içinden de insanı seçmiştir.

Bir kan pıhtısından insan gibi bir varlığın yaratılması, yaratıcının kudretinin büyüklüğünü ve lütfunu ifade eder. Çünkü O'nun lütfuyla bu kan pıhtısı, öğrenen ve öğreten üstün yaratılışa sahip insan şekline dönmüştür. Rabbimiz şöyle buyurur:

"Andolsun biz insanı, çamurdan (süzülüp çıkarılmış) bir özden yarattık. Sonra onu sağlam bir karargâhta nutfe haline getirdik. Sonra nutfeyi alaka (aşılammış yumurta) yaptık. Peşinden, alakayı, bir parçacık et haline soktuk; bu bir parçacık eti kemiklere (iskelete) çevirdik; bu kemikleri etle kapladık. Sonra onu başka bir yaratılışla insan haline getirdik. Yapıpyaratanların en güzeli olan Allah pek yücedir."⁵

² Tefsiru'l-Kur'an, Ebu'l-Leys Semerkandî,C.6,sh.447

³ Şîfa Tefsiri, Mahmut Toptaş, C.8, sh. 318

⁴ Bak:Kiyame sûresi, 36-40. âyetler, Hac sûresi, 5. âyet

⁵ Mü'minûn sûresi,12-14. âyetler

3-4 “ Oku Rabbin en büyük kerem sahibidir.”

Âyette “ Oku” emrinin tekrar edilmesi, okuma yeteneğinin tekrarla kazanabileceğine işarettir. Ayrıca, birinci “ Oku” emrini pekiştirmek için bir tekrardır. Yine bu emir, sonra gelen ifadelerle beraber başkalarına tebliğ veya yazdırmak için okumakla ilgili bir emirdir.⁶ Bazı müfessirler ise birinci “Oku ” emrinin; “Önce kendin için oku...” anlamında, ikinci emrin ise, “başkalarına tebliğ için oku” anlamında olduğunu söylemişlerdir. Âyette geçen “Ekrem” kelimesini âlimler şu şekillerde açıklamışlardır:

Allahu Teâlâ, kendisine isyan eden ve suç işleyen kullarına nimetini devam ettirir, kesmez. Çünkü O, “Ekrem”dir.

Bu, “Senin Rabbin ekremdir, en keremlidir. Çünkü her kerim kimse, ikramı ile; övgü, mükâfat veya bir menfaat elde eder, ya da bir zararı önler. Ancak Allah, karşılık beklemeden ikramda bulunur. Ekrem olan, O’dur ; çünkü her kerem ve ihsana başlangıç, hep O’na aittir. O’nun keremi sonsuzdur.

Bu, okumaya teşvik eden bir ifade olabilir. “ Oku, sana her harfe karşılık on katıyla karşılık verdiği için en kerim olan Allah’tır” demektir. Bu ifade, kişiyi ihlâsa teşvik eden bir kelimedir.” Birşeyler umarak okuma! Ancak ve ancak benim için oku ve sonucunu benden bekle, çünkü herşeyin karşılığını verecek olan benim” demektir.⁷

Alınacak Dersler

1. Bu sûrede, Allah’ın ismiyle okumanın önemi ve kıymeti ortaya konmaktadır. Öyleyse mü’minler, İslâm’ın bu ilk emrine uymalı, çok okumalı, ilim, irfan ve hikmet sahibi olmalıdır.
2. İnsan en mükemmel yaratılışa sahiptir. Kendi kıymetini ve yaratılış gayesini unutmamalıdır.
3. İnsanların aynı şekilde yaratıldığını bilerek, eşit olduklarına inanmalıdır. Üstünlük, ancak Allah’a itaat derecesine göredir.

Not: Bu hafta;

1. Alak suresinin il beş ayetini vakit namazlarında okuyalım.
2. Rabbinizin “Oku!” emrine ne kadar uyduğumuzu gözden geçirelim.
3. Başta, Allah’ın kelâmı Kur’an olmak üzere okumayı alışkanlık hâline getirelim.

⁶ Hak Dini Kur’an Dili, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, C.8, sh. 549

⁷ Tefsir-i Kebir, Fahrüddin er-Râzî, C.23, sh. 258